

FEDERALNO MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE

INFORMACIJA

**o mogunosti uvođenja obveznog srednjoškolskog
obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem u Federaciji BiH**

Mostar, oktobar/listopad 2015. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. Obrazovni sistem u Bosni i Hercegovini	4
2. Obavezno obrazovanje u evropskim zemljama	5
3. Srednjoškolsko (obavezno) obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine	6
REZIME	20
PREPORUKE	21
Literatura	22

UVOD

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je za 2015. godinu predvidjelo izradu „Informacije o mogu nosti uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja s dvogodišnjim trajanjem u Federaciji BiH“ radi dostavljanja iste Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje.

Cilj izrade Informacije jeste analiza mogu nosti uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja s dvogodišnjim trajanjem u FBiH. Uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja s dvogodišnjim trajanjem trebalo bi, na osnovu evropske prakse i svih relevantnih istraživanja u toj oblasti, predstavljati ulaganje u ljudske potencijale i resurse, što bi se trebalo direktno odraziti na stanje tržišta rada u FBiH. Ovo je jedna važna mjeru koja se fokusira na ulogu obrazovanja u borbi protiv siromaštva i smanjenja stope nezaposlenosti. Tržište rada pred nas postavlja sve složenije zadatke i izazove u osiguravanju vlastitog razvoja u okviru zajednice evropskih naroda. Kako bi se ovom izazovu odgovorilo na pravi na in, treba imati u vidu da su upravo obrazovanje i kompetencije gra ana najve i kapital jednog društva. Stvaranje uslova za ekonomski rast i razvoj se, izme u ostalog, ostvaruje putem uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja i ja anjem kompetencija pojedinca kroz cjeloživotno u enje.

Informacija treba ponuditi odgovore na pitanje postojanja vidljivih problema u funkcioniranju obaveznog dvogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja, kao i potrebnih mjera za prevazilaženje problema na putu njegovog zaživljavanja, što bi na kraju trebalo pomo i bosanskohercegova kom društvu da se izvu e iz kruga siromašnih, te ujedno našu zemlju u ini prosperitetnom i ugodnom za življenje. U tom smislu važno je postoje i obrazovni sistem u initi fleksibilnijim, otvorenijim i omogu iti pojedincima u enje u skladu s njihovim potencijalima i potrebama.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke poslalo je upit svim kantonalnim ministarstvima za dostavu informacija koje e biti korištene prilikom izrade ove informacije. U izradi ove informacije korišteni su podaci dostavljeni od Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeni ko-dobojskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegova ko-neretvanskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo i Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa Posavskog kantona.¹

¹ Tražene podatke nisu dostavili: Srednjobosanski, Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10.

1. Obrazovni sistem u BiH

Obrazovni sistem u BiH je složen, fragmentiran i nekomplementaran, što je dovelo do toga da je u opticaju 14 obrazovnih politika koje su vrlo esto neusaglašene. Posebno se kao nedostatak obrazovnog sistema u Bosni i Hercegovini pokazao slab mehanizam koordinacije razli itih nivoa obrazovne vlasti.

Na nivou Bosne i Hercegovine, kao najviša resorna instanca, odnosno organ uprave koji je, izme u ostalog, nadležan i za obrazovanje je Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine. Njegova nadležnost je regulirana Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave. Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine nadležno je za sljede e poslove i zadatke:

- Obavljanje dužnosti u pogledu pripreme i provedbe propisa, poslova i zadataka koji su pod jurisdikcijom Bosne i Hercegovine i koji se odnose na uspostavljanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, uskla ivanje planova entitetskih vlasti i definiranje strategije na me unarodnom planu;
- U eš e u radu me unarodnih organizacija;
- Izvršavanje me unarodnih obaveza i priprema za zaklju ivanje me unarodnih ugovora ili sporazuma u dijelu obrazovanja Bosne i Hercegovine.

Mada Ministarstvo civilnih poslova koordinira ovu oblast na nivou države, obrazovanje je u nadležnosti kantona na nivou Federacije BiH, entiteta u Republici Srpskoj, te u nadležnosti Br ko Distrikta.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, svaki od 10 kantona ima svoj zakon o predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju, a kantoni u kojima postoje univerziteti imaju i svoje zakone o visokom obrazovanju.

U Republici Srpskoj su, tako er, svi nivoi obrazovanja pravno regulirani entitetskim zakonodavstvom.

Distrikt Br ko, kao posebna organizaciona jedinica u BiH, ima svoje zakone koji reguliraju svaki od etiri nivoa obrazovanja.

U Republici Srpskoj je Ministarstvo prosvjete i kulture odgovorno za pranje, planiranje i izvršenje obrazovne politike. U Federaciji BiH, tu ulogu imaju kantonalna ministarstva obrazovanja i Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke obavlja poslove koordinacije izme u kantonalnih institucija, te djelimi no u estvuje u predlaganju okvirnih politika i aktivnosti. Državna Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i Koordinacioni odbor za visoko obrazovanje imaju funkciju da olakšaju neophodno formuliranje koherentnog okvira politike obrazovanja.

Ovako decentraliziran sistem onemogu ava jednoobrazan pristup obrazovnim politikama, poja ava razlike u razvoju ljudskih potencijala u razli itim dijelovima

Bosne i Hercegovine, te generira niz problema u hijerarhiji nadležnosti, odgovornosti i koordinaciji.

2. Obavezno obrazovanje u evropskim zemljama

Kada je u pitanju obavezno obrazovanje, neophodno se referirati na evropske zemlje koje trebaju poslužiti kao pozitivan primjer u reguliranju ovog vida obrazovanja. Glavni razlog za pokretanje obrazovnih reformi koje su prisutne u velikom broju evropskih zemalja jeste prevelik raskorak u zahtjevima tržišta rada i postoje eg kvaliteta i kvantiteta cijelokupnog obrazovnog sistema.

Sistemske promjene u ovoj oblasti, odnosno obrazovne reforme, zapo ele su u zemljama zapadne Evrope još u drugoj polovini XX stolje a s ciljem produžavanja obavezognog školovanja za jednu ili dvije godine, a radi podizanja nacionalnih obrazovnih standarda. Po etkom 1990-ih i u zemljama isto ne Evrope, zapo inju reforme obrazovnih sistema, podstaknute op im reformama i tranzicijskim procesima, s ciljem približavanja zapadnoevropskim obrazovnim standardima. U to doba, u zemljama isto ne Evrope, trajanje obavezognog školovanja, u pravilu, nije trajalo duže od 8 godina, a rijetko 9 godina. Obrazovne reforme i u ovim zemljama odnosile su se, u prvom redu, na produženje trajanja obavezognog obrazovanja za jednu ili dvije godine.

Obavezno školovanje danas u zemljama EU ima prosje no istu dužinu. Me utim, sam proces obrazovanja po inje u razli itim starosnim dobima djece. U više od pola zemalja EU, predškolsko obrazovanje po inje od 4 pa i 3 godine života. U nekim zemljama, poput Francuske, dijela Belgije i Velike Britanije, predškolsko obrazovanje mogu e je zapo eti i od 2, odnosno 2,5 godine starosti. Istovremeno, u drugim zemljama, poput Slovenije, Švedske i Norveške, obrazovanje djece po inje kada napune 5, odnosno 6 godina starosti. Poha anje predškolskog obrazovanja je dobrovoljno i roditelji mogu birati da li e djecu uklju iti ili ne. Obavezno školovanje ve inom po inje u dobi od 5, odnosno 6 godina, upisom u osnovnu školu, mada je, npr. u Poljskoj, obavezno i predškolsko obrazovanje. U Irskoj i Holandiji ne postoji odvojen sistem predškolskog obrazovanja, ve djeca mogu u dobi od 4 godine krenuti u školu za najmla e. U Ma arskoj se petogodišnje dijete mora uklju iti u aktivnosti koje ga pripremaju za upis u školu. U dvije nordijske zemlje, Finskoj i Švedskoj, dijete je obavezno krenuti sa školovanjem od 7 godina starosti. U ve ini zemalja, obavezno školovanje traje najmanje 10 godina, odnosno dok dijete ne napuni 15-16 godina starosti. Me utim, u nekim zemljama, poput Luksemburga, Malte ili Velike Britanije, traje 11 godina, u Holandiji 12, dok u Ma arskoj traje 13 godina. Broj u enika u razredu u obaveznom školovanju u prosjeku je 23. Sistemi obrazovanja su generalno jednaki za svu djecu do kraja niže srednje škole (što bi u komparaciji sa sistemom u BiH bio kraj osnovne škole). U 10 zemalja EU, obavezno

obrazovanje osigurano je kroz jednu školu bez prelaska u drugu školu, tj. bez postojanja osnovne i srednje škole. U nekim zemljama, roditelji moraju izabrati ili, u suprotnom, školsko osoblje definira smjer školovanja na po etku niže srednje škole.

Evropske zemlje su svojim reformama školskog sistema, u koje spada i produženje obaveznog obrazovanja, nastojale poboljšati obrazovnu strukturu stanovništva i preko toga stimulativno uticati na pozitivne procese na tržištu rada.

3. Srednjoškolsko (obavezno) obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosne i Hercegovine, u Sarajevskom, Bosansko-podrinjskom i Unsko-sanskom kantonu, zakonom je propisano obavezno srednjoškolsko obrazovanje sa dvogodišnjim trajanjem. Opredjeljenje ostalih kantona je da to isto u ine nakon sticanja uslova i stvaranja realnih mogu nosti za nešto takvo. Naime, iskustva iz kantona koji su zakonom propisali ovaj vid obrazovanja govore da zakoni ostaju neprovodivi u praksi ako ih ne prate kvalitetni podzakonski akti, planovi i programi, kao i osigurana finansijska sredstva u budžetima. Tako do danas, u tri kantona koja su zakonom propisala i uvela obavezno srednje obrazovanje, nijedan u enik nije stekao kvalifikaciju kroz ovaj vid obrazovanja.

Kada je u pitanju srednje obrazovanje, zakonskim okvirima o srednjem obrazovanju u svim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine regulira se, nakon završene osnovne škole, srednje obrazovanje u enika normalnog psihi kog i tjelesnog razvoja, u enika sa posebnim potrebama u psihi kom i tjelesnom razvoju, dopunsko obrazovanje odraslih i stru no usavršavanje koje se ostvaruje u ustanovama srednjeg obrazovanja.

Srednje škole, koje mogu biti javne ili privatne, obavljaju djelatnost redovnog obrazovanja u skladu sa propisanim planovima i programima obrazovnih vlasti.² Škola ima status pravnog lica i upisuje se u registre u skladu sa zakonom.

² Okvirni Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini. „Službeni glasnik BiH“ broj 18/03. čl. 29.

Kanton Sarajevo

Zakonska legislativa

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade vrši upravne i stru ne poslove utvrene Ustavom, zakonom i drugim propisima, koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Kantona Sarajevo u oblasti obrazovanja i nauke.

Na području Kantona Sarajevo, uvedeno je i zakonom regulirano obavezno srednjoškolsko obrazovanje s dvogodišnjim trajanjem. Član 173. Zakona o srednjem obrazovanju detaljno propisuje uvođenje i trajanje obveznog srednjeg obrazovanja, koje se odnosi na one do navršene njihove 18. godine života.³

Na nivou Ministarstva obrazovanja uveličen je *Elaborat o uslovima i obezbeđenju pretpostavki za uvođenje obveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine*, koji je utvrđen od strane Vlade Kantona Sarajevo, a zatim i usvojen od strane Skupštine Kantona Sarajevo. Elaborat sadrži detaljno uveličenje analize stanja od predškolskog do srednjoškolskog odgoja i obrazovanja u Kantonu Sarajevo. Pravni osnov za donošenje ovog Elaborata sadržan je u članu 12. tačka b) i članu 18. stav 1. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 1/96, 2/96 - Ispravka 3/96 - Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04), kojim je utvrđeno da je srednje obrazovanje u sklopu ivođenja nadležnosti Kantona Sarajevo, kao i član 161a Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 10/04 i 34/07).

Aktivnosti Ministarstva obrazovanja se i dalje, kao i prilikom donošenja Zakona, odnose na ohrabруvanje škola da u saradnji sa poslodavcima izrade programe za zanimanja prvog i drugog stepena, jer, nažalost, škole do sada nisu pokazale zainteresiranost za izradu takvih programi.

Vrste srednjih škola

Zakonom o srednjem obrazovanju regulira se, nakon završene osnovne škole, srednje obrazovanje u enika normalnog psihologičkog i tjelesnog razvoja, u enika sa smetnjama u psihiku kom i tjelesnom razvoju, dopunsko obrazovanje odraslih i stručnog usavršavanje koje se ostvaruje u ustanovama srednjeg obrazovanja.⁴

Srednja stručna sprema se u srednjoj školi, javnoj ili privatnoj, ustanovi koja je registrirana kao:

a) gimnazija,

³ „Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10

⁴ „Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 10/04 i 34/07.

- b) srednja škola za stručno obrazovanje i obuku, i to:
- 1) srednja umjetnička škola,
 - 2) srednja tehnička škola i
 - 3) srednja stručna škola,
- c) srednja vjerska škola,
- d) srednja škola za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama,
- e) srednjoškolski centar sastavljen od dvije ili više vrsta škola iz tačaka a), b), c) i d)
- f) školski centar sastavljen od različitih nivoa obrazovanja u svojstvu jednog pravnog lica u skladu sa potrebama lokalne zajednice.

Neke od propozicija Zakona o srednjem obrazovanju Kantona Sarajevo

Za sve učenike, do navršene njihove 18. godine života, srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine je obavezno. Obavezno srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine započinje od školske 2010/11. godine. Ministarstvo obrazovanja i nauke, u saradnji sa srednjim školama i relevantnom obrazovnom i drugom infrastrukturom, uraditiće programe za sticanje odgovarajućeg zanimanja I i II stepena za učenike koji iz određenih razloga ne mogu završiti srednju školu u trajanju od tri, odnosno četiri godine, što podrazumijeva i definiranje nove obrazovne nomenklature zanimanja za I i II stepen složenosti (član 173.).

U srednjim školama zabranjena je svaka vrsta diskriminacije zasnovane na spolu, rasi, seksualnoj orijentaciji, fizičkom ili drugom nedostatku, barem stanju, boji kože, jeziku, religiji ili vjerovanju, uvjetima zapošljavanja, napredovanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom, etničkom ili socijalnom porijeklu, vezi s nekom nacionalnom zajednicom, imovini, rođenu ili na nekom drugom statusu.

Zabranjena je diskriminacija zasnovana na upotrebi zvanih jezika BiH u usmenom i pisanim izražavanju učenika u skladu sa članom 9. ovog zakona.

Redovno obrazovanje učenika u srednjim školama, kao javnim ustanovama, je besplatno.

Školovanje redovnih učenika u srednjoj školi traje tri ili četiri godine, nakon čega se stiže srednja stručna sprema III (trećeg) ili IV (četvrtog) stepena.

U srednjoj školi, osim realiziranja programa općeg obrazovnog i odgovarajućeg stručnog dijela, mogu se realizirati i programi dopunskog obrazovanja odraslih i stručnog usavršavanja, kao i programi prekvalifikacije i programi permanentnog obrazovanja - cjeloživotno učenje.

U srednjoj školi mogu se realizirati i odgovaraju i programi stručnog obrazovanja I (prvog) i II (drugog) stepena stručne spreme, kao i stručno osposobljavanje i obuka za odrasle putem kurseva (stav 3. član 7.).

Ministarstvo obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo će potrebe osnivanja i organiziranja ustanova za srednje obrazovanje usaglašavati sa zahtjevima i potrebama tržišta rada.

Državljanini Bosne i Hercegovine koji su dio srednjeg obrazovanja stekli u inostranstvu, te strani državljanini, apatriidi ili lica bez državljanstva, mogu se obrazovati u srednjoj školi uz obavezu provođenja ekvivalentnosti svjedodžbi na osnovu kojih se upisuju, u skladu sa zakonom.

Razlozi uvođenja obavezno srednjeg obrazovanja

Opredjeljenje da se ovo pitanje stavi na dnevni red izvršne i zakonodavne vlasti u Kantonu Sarajevo temelji se na odrednici Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju BiH, u kojem je, između ostalog, članom 17. utvrđeno sljedeće: „Srednjoškolsko obrazovanje je svima dostupno, u skladu s postignutim uspjehom u osnovnoj školi, ličnim interesom i sposobnostima. Srednjoškolsko obrazovanje u javnim ustanovama je besplatno.“

Poražavajući su podaci o kvalifikacionoj strukturi nezaposlenih, što je u neposrednoj vezi sa njihovim obrazovanjem. Zbog navedenog, vjeruje se da će obavezno srednje obrazovanje popraviti trenutno loše stanje na tržištu rada i omogućiti veću konkurentnost nezaposlenim licima.

Prema podacima Kantonalnog ministarstva obrazovanja, u Kantonu Sarajevo 7% učenika napušta srednje obrazovanje u toku ili nakon prve godine, odnosno 10% onih koji napuštaju srednje obrazovanje u toku prve dvije godine. Treba imati na umu da je navedenih 10% učenika populacije u najosjetljivijoj životnoj dobi (od 14 do 18 godina) i podložni su različitim negativnim uticajima sredine u kojoj se nalaze. Isto tako, svjedoci smo sve izraženije maloljetni delikvencije kako kod nas, tako i u okruženju, kojim je pogodno tlo upravo ova uzrasna dob. Uvođenjem obavezno srednjoškolskog obrazovanja, između ostalog, postigla bi se dva veoma važna pozitivna efekta:

- Mladi ljudi navedene uzrasne dobi stekli bi najmanje I ili II stepen stručne spreme i time bi bili konkurentniji na tržištu rada;
- Višak slobodnog vremena (što kod nekih predstavlja pretpostavku za delikventno ponašanje) bi se usmjerio na obavezno početno nastavu u srednjoj školi.

Pitanje pove anja troškova

Podaci dostavljeni od strane Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo o pove anju troškova po raznim osnovama uvo enjem obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem su vrlo šturi i nedovoljni za neku podrobnu analizu. Navodi se samo da je za teku u 2014/15. godinu u budžetu ovog ministarstva za troškove prijevoza u enika koji poha aju 1. i 2. razred srednje škole ukupno izdvojeno 1.750.000,00 KM. Podaci koje smo navesti dati su u pripremnim analizama i elaboratima prije uvo enja obaveznog srednjeg obrazovanja. Ti podaci poslužili su kao orijentir u pripremama za uvo enje obaveznog srednjeg obrazovanja.

U tim analizama se kaže da, uzimaju i u obzir podatak da oko 7% u enika u srednjim školama Kantona Sarajevo napušta srednje obrazovanje u toku ili nakon prve, a 3% u toku ili nakon druge godine, u slu aju uvo enja obaveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine, za finansiranje osnovne djelatnosti srednjeg obrazovanja bilo bi neophodno pove ati budžet za cca 450.000,00 KM.

- Prijevoz u enika

Ukoliko bi Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo moralo subvencionirati ukupne troškove prijevoza (dakle ako dobavlja ne subvencionira dosadašnjih 40% cijene pretplatne karte) zbog uvo enja obaveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine, sredstva za troškove prijevoza trebalo bi uve ati za cca 1,990.000,00 KM

- Besplatni udžbenici

Analogno rješenju koje je za ovo podru je definirano Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju, u kojem je utvr eno da je osnovno obrazovanje obavezno i besplatno, uklju uju i i besplatnu nabavku udžbenika, uvo enjem obaveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine bilo bi obavezno pitanje besplatnih udžbenika riješiti na isti na in.

a) ukoliko bi se svim u enicima u segmentu obaveznog obrazovanja (prvi razred – 5.500 u enika, drugi razred 5.000 u enika) osigurali besplatni udžbenici, potrebno je izdvojiti sredstva u iznosu od 2,100.000,00 KM

b) ukoliko bi se besplatni udžbenici osigurali samo za u enike prvog i drugog razreda srednje škole u stanju socijalne potrebe (cca 1.050 u enika), bilo bi potrebno osigurati sredstva u iznosu od 210.000,00 KM.

- Profesionalna orijentacija

Za finansiranje izrade/dorade i implementacije projekta profesionalne orijentacije (finansiranje tima/timova za profesionalnu orijentaciju), izradu novih nastavnih programa za I i II stepen stručne spreme, odnosno osposobljenosti za određene poslove, neophodno je osigurati sredstva u iznosu od cca 25.000,00 KM.

Problemi u implementaciji

Kod obaveznog srednjeg obrazovanja uočavaju se nedostaci i njegovo nefunkcioniranje na terenu. U Kantonu Sarajevo, do sada niti jedan učenik nije završio ovaj vid obrazovanja jer, po informaciji Kantonalnog ministarstva, svi učenici nastavljaju dalje školovanje. Ne postoje planovi i programi na osnovu kojih bi to bilo moguće. Nije definirano kakvu kvalifikaciju bi dobili oni učenici koji bi se eventualno opredijelili za ovaj vid obrazovanja.

Prilikom uvođenja ove zakonske obaveze, Ministarstvo je očekivalo da će srednje škole, u saradnji sa poslodavcima, izraditi programe u trajanju od jedne ili dvije godine s ciljem školovanja učenika koji nisu u stanju završiti srednju školu po trogodišnjem ili etverogodišnjem nastavnom planu i programu.

Nepredviđena posljedica nakon uvođenja obaveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine javila se u smislu ogromnog broja izostanaka koji su učenici prvog ili drugog razreda škole napravili. Zbog svega navedenog, Ministarstvo je bilo primorano dati dodatno tumačenje lana 173. Zakona, kojim je školama omogućeno da učenike koji su napravili ogroman broj izostanaka, ili koji su u inilici teže povrede učenici ke dužnosti, mogu uputiti na vanredno školovanje.

Može se zaključiti da od uvođenja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem nisu nastupile promjene u željenom pravcu i da je stanje u oblasti srednjeg obrazovanja ostalo nepromijenjeno. Ovo dokazuje da je usvajanje potrebne zakonske regulative kojom se uvodi ovaj vid obrazovanja samo prvi, ali svakako ne i jedini, korak koji je potrebno u inicijativi kako bi ovaj vid obrazovanja zaživio i dao svoje pozitivne rezultate.

Bosansko-podrinjski kanton

Zakonska legislativa

Oblast srednjeg obrazovanja u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde regulirana je Zakonom o srednjem obrazovanu i odgoju.⁵ Iznom 175. Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju regulirano je obavezno srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine.⁶

Srednjoškolsko obrazovanje se u Bosansko-podrinjskom kantonu realizira u tri srednje škole:

- Jedna srednja stru na škola;
- Jedna srednja tehni ka škola;
- Jedna gimnazija.

Obrazovanje u srednjoj školi za odgovaraju a zanimanja traje tri ili etiri godine. Ukoliko u enik završi obrazovanje u trajanju od etiri godine, osposobljen je za nastavak obrazovanja na visokoškolskoj ustanovi. U enik sa završenim obrazovanjem tre eg stepena, da bi nastavio obrazovanje na visokoškolskoj ustanovi, treba ste i dopunsko obrazovanje iz op eobrazovnih i stru nih predmeta u srednjoj tehni koj školi po posebnom programu koji na prijedlog Pedagoškog zavoda utvr uje Ministarstvo.

Razlozi uvo enja obavezognog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Elaborati i analize koje su prethodile donošenju Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju, kojim je uvedeno obavezno srednje obrazovanje, nisu ra ene zbog postojanja malog broja srednjih škola (ukupno tri). Prilikom izrade i donošenja Zakona, održane su javne rasprave u okviru kojih je posebno naglašeno uvo enje obavezognog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem u srednjoj školi.

Ministarstvo za obrazovanje, mlađe, nauku, kulturu i sport navodi da je obavezno srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine uvedeno u cilju osposobljavanja u enika za sticanje zanimanja prvog i drugog stepena, koji iz odre enih razloga ne mogu završiti srednju školu u trajanju od tri, odnosno etiri godine.

⁵ „Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“ broj: 10/11

⁶ „Za sve učenike do navršene 18. godine života srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine je obavezno“ stav 1. Član 175. Zakona

Teško e u implementaciji obaveznog srednjeg obrazovanja

Sli no kao i u Kantonu Sarajevo, i u Bosansko-podrinjskom kantonu nisu doneseni programi na osnovu kojih bi u enici mogli upisati i završiti ovaj vid obrazovanja. Od donošenja novog Zakona kojim je regulirana oblast obaveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine, nije bilo u enika za zanimanja prvog i drugog stepena. Kako nije bilo upisanih u enika, tako ni nadležno Ministarstvo nije moglo izvršiti analizu pozitivnih rezultata.

Ovaj vid obrazovanja ostaje samo kao zakonska norma koju još uvijek nije mogu e ostvariti u procesu srednjoškolskog obrazovanja. Potrebno je preduzeti dalje korake u donošenju adekvatnih podzakonskih akata, nastavnih planova i programa, prihvatljive finansijske konstrukcije kako bi ovaj vid obrazovanja po eo funkcioniрати.

Me utim, treba ista i da je Bosansko-podrinjski kanton Goražde ostvario dobru saradnju i koordinaciju sa tržištem rada, poslodavcima i Službom za zapošljavanje. Ta saradnja se ne ogleda samo u donošenju plana upisa u enika u srednje škole, ve se zainteresirani poslodavci aktivno uklju uju kod izrade nastavnih planova i programa za pojedine struke i zanimanja za koja su zainteresirani.

Unsko-sanski kanton

Zakonska legislativa

Srednje obrazovanje u Unsko-sanskom kantonu regulirano je Zakonom o srednjem obrazovanju.⁷ Navedenim zakonom ure eno je obavezno srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine.⁸ Implementacija ovoga dijela Zakona, odnosno po etak obaveznog srednjoškolskog obrazovanja, planiran je u 2015/16. godini, i, na taj na in, Unsko-sanski kanton je tre i kanton u FBiH koji je zakonom regulirao i uveo obavezno srednjoškolsko obrazovanje u trajanju od dvije godine.

Razlozi uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona navodi najvažnije razloge kojima se rukovodilo prilikom uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem:

⁷ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 17/12

⁸ Član 9. Stav 3. I član 183. Zakona o srednjem obrazovanju

- obrazovanje mora biti dostupno svoj djeci što se može posti i samo ako ono bude besplatno;
- istraživanja CCI-a, koja su pokazala zabrinjavajuće veliki broj djece u BiH koji ne završavaju srednju školu;
- podaci Ministarstva o broju učenika koji napuštaju srednju školu.

Mjere i aktivnosti koje su prethodile uvođenju obveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona poduzelo je niz mjera i aktivnosti u cilju stvaranja mogućnosti uvođenja obveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem:

- javna rasprava u okviru donošenja Zakona o srednjem obrazovanju, i propagiranje ideje besplatnog srednjoškolskog obrazovanja;
- donošenje Zakona o srednjem obrazovanju, kao i podzakonskih akata, a posebno Pravilnika o realizaciji prakse u srednjim školama;
- donošenje nastavnih planova i programa;
- edukacija nastavnika za realizaciju nastavnih planova i programa;
- uspostavljanje trajne saradnje sa privredom i Obrtničkom komorom, kao i privrednicima u okruženju;
- uključivanje zaposlenika Ministarstva u sve aktivnosti međunarodnih i nevladinih organizacija, a koje se odnose na besplatno školovanje;
- propagiranje ideje putem medija.

Elaborat o uvođenju obveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem nije urađen, ali je Ministarstvo, na osnovu godišnjih izvještaja srednjih škola o broju učenika koji napuštaju srednju školu, utvrdilo potrebu za njegovim uvođenjem. Na osnovu tih izvještaja došlo se do zaključka da oko 8% učenika napusti srednje obrazovanje, odnosno ne dobije nikakvu kvalifikaciju.

Pozitivni efekti i rezultati uvođenja obveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona navodi da je osnovano Tripartitno savjetodavno vijeće, kao i da je o svemu informirana Obrtnička i Privredna komora USK. U saradnji sa Ministarstvom privrede, vodoprivrede i šumarstva ovog kantona, prikupljaju se podaci o privrednicima i djelatnostima koje obavljaju. Međutim, generalna je ocjena da institucije koje prate, analiziraju i nadgledaju tržište rada i privredni sektor u kantonu i FBiH nisu povezane sa školskim sistemom i ne pokazuju veći interes za ove i slične procese.

Glavne prepreke u implementaciji i funkcioniranju obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Kao osnovni problemi u implementaciji ove vrste srednjoškolskog obrazovanja navode se:

- nedostatni kapaciteti za donošenje nastavnih planova i programa;
- dvogodišnje obrazovanje ne daje kvalifikaciju.

Po etak obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem najavljen je za školsku 2015/16. godinu, tako da se ne mogu još uvijek u potpunosti uo iti problemi u funkcioniranju, ali, prema odgovoru Kantonalnog ministarstva u kojem navode nedostatne kapacitete za donošenje nastavnih planova i programa, kao i injenicu da dvogodišnje obrazovanje ne daje kvalifikaciju, da se zaklju iti da e problemi biti sli ni onima sa podru ja Kantona Sarajevo i Bosansko-podrinjskog kantona, koji su još ranije uveli ovaj vid obrazovanja.

Pove anje troškova uvo enjem obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Pove anje troškova se odnosi samo na besplatan prijevoz u enika koji se osigurava iz budžeta Unsko-sanskog kantona. Kako je po etak ove vrste srednjoškolskog obrazovanja planiran u 2015/16. godini, nije bilo troškova te vrste.

Tuzlanski kanton

Zakonska legislativa

Oblast srednjeg obrazovanja u Tuzlanskom kantonu regulirana je Zakonom o srednjem obrazovanju i odgoju.⁹ Ovim zakonom predvi eno je da srednje obrazovanje traje tri, odnosno etiri godine, i nije propisano da je upis i pohanje srednje škole obavezno. Na podru ju Tuzlanskog kantona, do sada nisu raene nikakve analize i elaborati za uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od dvije godine.

Potrebne mjere u cilju stvaranja mogu nosti za uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

⁹ „Službene novine Tuzlanskog kantona“ broj:17/11

Prilikom provo enja mjera i aktivnosti za uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona vodit e se primjerima evropske prakse, kao i prakse zemalja u okruženju, te interesima društva kada je u pitanju nivo obrazovanja stanovništva.

Uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem zahtijeva izmjenu Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju, kao i prethodnu detaljnu analizu i izradu elaborata. Na osnovu elaborata potrebno je donijeti izmjene i dopune Zakona, a zatim i sve ostale akte, kako bi se ovaj vid obrazovanja mogao sprovesti u praksi.

U Programu rada Skupštine Tuzlanskog kantona, Vlade Tuzlanskog kantona i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona za 2015. godinu, nisu predvi ene aktivnosti na uvo enju obaveznog srednjoškolskog obrazovanja, ali u programiranju rada za 2016. godinu mogu e je predvidjeti takve aktivnosti.

Pozitivna o ekivanja i poteško e u procesu uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Pozitivna o ekivanja su u prepostavci da e se pove ati broj lica sa završenim srednjim obrazovanjem, kao i broj lica koja e imati odre eno zanimanje i biti kompetitivniji na tržištu rada od lica koja imaju završenu samo osnovnu školu.

Najve a prepreka u uvo enju i implementaciji obaveznog srednjoškolskog obrazovanja je nedostatak finansijskih sredstava u budžetu Tuzlanskog kantona. Tako er, prepreka sa kojom bi se mogli susresti je da u enici ne prepozna zna aj ove vrste obrazovanja i da se prilikom upisa ne opredijele za ovaj vid obrazovanja.

Hercegova ko-neretvanski kanton

Zakonska legislativa

Oblast srednjeg obrazovanja u Hercegova ko-neretvanskom kantonu regulirana je Zakonom o srednjoškolskom odgoju i obrazovanju.¹⁰ Gimnazija izvodi nastavni plan i program u etverogodišnjem trajanju. Stru na škola realizira nastavni plan i program u trajanju od jedne do etiri godine. Obavezno srednjoškolsko obrazovanje nije uvedeno u ovom kantonu.

¹⁰ „Službene novine HNK“, broj: 8/00, 4/04, 5/05 i 8/06

Pozitivna o ekivanja od obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

U godišnjem programu rada Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegova ko-neretvanskog kantona nisu planirane aktivnosti vezane za uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem. U Hercegova ko-neretvanskom kantonu, u proteklom periodu nisu održavani stru ni skupovi na kojima je predmet rasprave bilo obavezno srednjoškolsko obrazovanje.

Osnovni razlozi za koje Ministarstvo smatra da opravdavaju uvo enje ovog vida obrazovanja jesu osiguranje uslova za sticanje znanja, razvoj sposobnosti i ja anje kompetencija kroz produženje obaveznog obrazovanja u cilju uskla ivanja sa potrebama tržišta rada, ja anje ljudskih resursa, smanjenje nezaposlenosti i ja anje ekonomskog razvoja i socijalne kohezije u društvu. Kao osnovni problem i prepreku u uvo enju ovog vida obrazovanja, Ministarstvo navodi nepovoljnu finansijsku situaciju u ovom kantonu.

Zeni ko-dobojski kanton

Zakonska legislativa

Zakon o srednjoj školi regulira oblast srednjeg obrazovanja u Zeni ko-dobojskom kantonu.¹¹ Ovim zakonom, kao i njegovim izmjenama i dopunama, nije propisano obavezno srednjoškolsko obrazovanje. Aktivnosti Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeni ko-dobojskog kantona idu u smjeru stvaranja mogu nosti za njegovo uvo enje.

Srednjoškolsko obrazovanje u Zeni ko-dobojskom kantonu realizira se u 34 srednje škole, i to:

- 11 gimnazija,
- 9 mješovitih srednjih škola,
- 6 tehni kih i srodnih škola,
- 5 stru nih škola - 1. srednja muzi ka škola,
- 1 srednjoj vjerskoj školi,
- 1 srednjoj specijalnoj školi.

U enici mogu poha ati nastavu po sljede im programima:

¹¹ „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 05/04, 20/07, 19/9 i 9/11

- program općeg srednjeg obrazovanja, odnosno gimnazije u etverogodišnjem trajanju u 15 škola (11 gimnazija i 4 mješovite srednje škole),
- program tehničkih i srodnih škola u etverogodišnjem trajanju u 14 škola (6 tehničkih i srodnih i 8 mješovitih srednjih škola),
- program stručnih škola u trogodišnjem trajanju u 9 škola (5 stručnih i 4 mješovite srednje škole). Tako je, postoje i specifični programi umjetničkih škola, vjerskih škola i specijalnih škola.

Potrebne mjere, kao i dosadašnje aktivnosti na uvođenju obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u Vladi Zeničko-dobojskog kantona, postupaju i u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima, aktivno je učestvovalo u zajedničkom stručnom projektu „Obavezno srednje obrazovanje u BiH – Ambijent i perspektive“, u enom od strane Centara civilnih inicijativa. Tom prilikom Ministarstvo se otkrivalo po svim bitnim aspektima uvođenja obaveznog srednjeg obrazovanja.

Imajući u vidu sve relevantne pokazatelje i saznanja, te ostale aspekte i perspektive, resorno ministarstvo se izjasnilo da donošenje ovakvog zakona, odnosno adekvatne izmjene i dopune postojećeg Zakona o srednjoj školi, zahtijeva dodatna izdvajanja iz budžeta Kantona iz kojeg se finansiraju sve zakonske obrazovne potrebe srednjih škola (cca. 7.000.000.00 KM). Pri tome, uzeti su u obzir relevantni podaci o broju učenika koji završavaju osnovnu školu, potrebe njihovog prijevoza s obzirom na geografsku raznolikost kantona i injenice da je riječ samo o centralnim školama, povezanom broj upisanih učenika, uključujući i marginalizirane grupe, ali i drugi nužni izdaci koji ulaze u prava i obaveze osnivača srednjih škola kao javnih obrazovnih ustanova u državnoj svojini. Putem uporednih analiza, razmatrana su i druga rješenja poput ograničenog srednjeg obrazovanja na jednu do dvije prve godine u takom određenim stručnim školama. Međutim, svako od tih rješenja, prema datim obrazloženjima, neupitno iziskuje dodatna finansijska opterećenja kako za budžet Kantona, tako i za učenike i njihove roditelje. Tako je se postavlja pitanje pravnog osnova izdvajanja budžetskih sredstava za finansiranje dijela obrazovanja, a da pri tome učenici ne dobijaju diplomu o završenom stepenu srednjeg obrazovanja. S druge strane, uvođenje obaveznog srednjeg obrazovanja bi se poklapalo sa preporukama iz usvojene „Strategije prevencije u borbi protiv maloljetničke delikvencije“, kao i aktuelnih strategija u borbi protiv siromaštva, odnosno širim društvenim nastojanjima da se putem obrazovnog sistema podigne i nivo općeg društvenog obrazovanja građana na području Zeničko-dobojskog kantona.

U svakom slučaju, resorno ministarstvo u načelu podržava iznesene razloge i potrebe za uvođenjem obaveznog srednjeg obrazovanja, ali upravo zbog postojećih objektivnih rečeskih okolnosti i ograničenih budžetskih mogućnosti, stajališta je da su ovakve inicijative i prijedlozi u ovom trenutku preuranjeni.

Posavski kanton

Zakonska legislativa

Posavski kanton je odredbama Zakona o školstvu predvidio da se nastavni plan i program u srednjim školama može odvijati u trajanju od jedne do pet godina.¹² Prema informacijama Ministarstva, oko 95% u enika koji završe osnovnu školu nastavlja srednjoškolsko obrazovanje (jedan dio nastavlja obrazovanje u Hrvatskoj), što zna i da skoro sva djeca nastavljaju srednjoškolsko obrazovanje.

Srednjoškolsko obrazovanje se u Posavskom kantonu realizira u sljede im srednjim školama:

1. srednje stru ne škole,
2. srednje tehni ke i srodne škole,
3. gimnazije.

Ukupno u ovom kantonu postoje dvije srednje škole i u enici mogu nastavu počati po sljede im programima:

- program za tre i (III) stepen složenosti (zanimanje) obrazovanja u trogodišnjem trajanju;
- program za četvrti (IV) stepena složenosti (zvanje) u četvorogodišnjem trajanju.

Nadležnost Ministarstva uklju uje i donošenje pedagoških standarda te ostalih podzakonskih akata. Srednje škole realiziraju nastavni proces prema nastavnim planovima i programima za odre ene škole, odnosno struke i zanimanja koje su u njihovom sastavu (gimnazije, tehni ke i stru ne škole).

Opredjeljenost Ministarstva

Strategijom razvoja obrazovnog sistema u Posavskom kantonu utvr eni su srednjoro ni putevi za postizanje prioritetnih ciljeva, a jedan od njih je i uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja za svu djecu nakon završene redovne osnovne škole. Shodno dosadašnjem iskustvu, Ministarstvo smatra da bi oko 30 u enika na taj način dodatno uklju ili u sistem srednjeg obrazovanja. Obaveznim srednjoškolskim obrazovanjem sa dvogodišnjim trajanjem u inili bi obrazovanje obaveznim, besplatnim i dostupnim svima.

¹² „Narodne novine Županije Posavske“, broj: 3/04, 4/04, 3/08, 8/08, 4/11, 7/12 i 10/13

Potrebne mjere u cilju stvaranja mogunosti za uvo enje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem

Prije uvo enja obaveznog srednjoškolskog obrazovanja treba riješiti na in njegovog finansiranja (Ministarstvo tu prvenstveno misli na osiguranje uslova za djecu sa posebnim potrebama). U cilju stvaranja mogunosti, potrebna bi bila veća ulaganja u prostor, opremu i nastavni kader za djecu s posebnim potrebama, a što je u datom trenutku teško izvodivo.

Trenutno nema aktivnosti po tom pitanju zbog nedostatka finansijskih sredstava. Glavna prepreka u stvaranju mogunosti, uvo enju i implementaciji obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem je u mogunosti finansiranja.

Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona u svom odgovoru obrazložilo je da tražene informacije nisu u mogunosti dostaviti iz razloga što još uvijek ne raspolažu sa jasnim i mjerljivim analitikim i statističkim pokazateljima.

Srednjobosanski kanton i Kanton 10 nisu uopće odgovorili na naš dopis.

REZIME

U Federaciji Bosne i Hercegovine, u tri kantona je zakonskom normom propisano i uvedeno obavezno srednje obrazovanje sa dvogodišnjim trajanjem. To su: Kanton Sarajevo, Bosansko-podrinjski kanton Goražde i Unsko-sanski kanton. Međutim, ni u ovim kantonima obavezno srednje obrazovanje nije zaživilo u praksi, jer do sada nijedan učenik nije stekao kvalifikaciju kroz ovaj vid obrazovanja. Zakonske norme nisu popravene odgovaraju im podzakonskim aktima, kao ni programima koji bi omogućili obrazovanje, završetak i sticanje kvalifikacije. Ovaj vid obrazovanja je ostao mrtvo slovo na papiru i potrebno je u što kraju em vremenu poduzeti dalju zakonsku razradu, kao i donošenje potrebnih podzakonskih akata i drugih propisa u cilju stvaranja realnih mogunosti za učenike da upišu i završe jednu ili dvije godine obaveznog srednjeg obrazovanja. Poduzimanje daljih koraka je neophodno kako bi se donesene zakonske norme mogle realizirati u praksi, odnosno kako bi bilo omogućeno učenicima da dobiju kvalifikaciju i postanu konkurentni na tržištu rada. U taj proces se moraju aktivnije uključiti, osim ministarstava, i srednje škole, poslodavci, kao i institucije koje prate stanja na tržištu rada, kako bi se proizvodio kader koji je najneophodniji na tržištu rada.

U ostalim kantonima obavezno srednjoškolsko obrazovanje sa dvogodišnjim trajanjem nije uvedeno, niti je propisano pozitivnim kantonalnim zakonima. Intencija tih kantona je da se ovaj vid obrazovanja uvede u narednom periodu. Za njegovo uvo enje potrebno je ispuniti neke uslove koji su uglavnom finansijske prirode.

Kantoni su u svojim odgovorima naveli da trenutna finansijska situacija ne dozvoljava dodatna izdvajanja koja su potrebna u slučaju obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem. Ta izdvajanja bi se koristila za prijevoz učenika, besplatne udžbenike, te izradu nastavnih planova i programa. U isto vrijeme, bilo bi neophodno uraditi analize i elaborate koji bi prikazali realno stanje i na osnovu kojih bi se ocijenile mogućnosti ovog veda obrazovanja. Javne rasprave bi, također, bile obavljene prije zakonskog propisivanja i konačnog ugovora obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem. Na koncu slijedi dopuna postojećih ili usvajanje sasvim novih zakona koji će regulirati pitanje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem.

U kantonima u kojima je uvedeno obavezno srednjoškolsko obrazovanje, daljom doradom pozitivnih propisa potrebno je omogućiti učenicima počinjanje i završetak ovog veda obrazovanja, jer u postojećem zakonskom okviru nema mogućnosti za njegovu praktičnu primjenu. U kantonima u kojima obavezno srednje obrazovanje još uvijek nije uvedeno, potrebno je omogućiti održivu finansijsku konstrukciju, te kroz niz koraka, od analiza, elaborata do usvajanja potrebne zakonske regulative, uvesti obavezno srednjoškolsko obrazovanje sa dvogodišnjim trajanjem u obrazovni sistem.

PREPORUKE

Preporuka 1. U kantonima u kojima je uvedeno obavezno srednje obrazovanje osigurati dosljednu primjenu zakonskih normi koje propisivaju ovaj vid obrazovanja. Pored toga, potrebno je donijeti odgovarajuće podzakonske akte, planove i programe, kao i ostale potrebne akte, koji će omogućiti da učenici u praksi mogu upisati i dobiti kvalifikaciju nakon završetka obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem.

Preporuka 2. Kantoni koji se opredijele za ovaj vidi obaveznog srednjoškolskog obrazovanja sa dvogodišnjim trajanjem, prethodno trebaju osigurati potrebne uslove (neophodna finansijska sredstva, adekvatna zakonska i podzakonska regulativa, nastavni planovi i programi itd.) koji su neophodni da bi ovaj vidi obrazovanja postigao svoju svrhu.

Preporuka 3. Kantoni u svojim budžetima trebaju planirati dovoljno sredstva za dodatne troškove koji nastaju u ovom vidi obrazovanja. Povećanje troškova odnosi se prije svega na besplatan prevoz, besplatne udžbenike i izradu nastavnih planova i programa.

Preporuka 4. Potrebno je osigurati veći stepen koordinacije i uvezanosti obrazovnih institucija sa tržistem rada. Nastavni planovi i programi trebaju razvijati kod učenika

znanja i vještine koje su potrebne tržištu rada. Prilikom kreiranja upisne politike voditi ra una o privrednim potrebama odre enog podru ja.

Literatura

1. Podaci dostavljeni od strane kantonalnih ministarstava obrazovanja koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke
2. Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini. „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 18/03.
3. Kantonalni zakoni o osnovnom obrazovanju

Ostali izvori

4. Nina Brankovi i Adis Arapovi . OBAVEZNO SREDNJE OBRAZOVANJE U BIH: Ambijent i perspektive. Izdava : Centri civilnih inicijativa. Tuzla, 2010. godina.